

Борис Лазих

У ЖРВЊУ АНТИ-УТОПИЈА

Жељко Пахек: *Бади Кукавица и друге њриче*,
System comics, Београд, 2001

Бади Кукавица и друге њриче, последњи албум Жељка Пахека, представља, без претеривања, сам ликовни и сценаријски врх овог аутора. Доследно радећи на проблематици рата и додатно је усложњавајући, истовремено тематизујући неке од општих, вечних тема научне или готске фантастике, Пахек је, овим последњим радом, понудио квинтесенцију својих досадашњих остварења.

На пољу нарасије, свих пет одељених сторија овог албума имају за предмет истоветну тему: оне се, свака на свој начин, баве питањем људске природе (и питањем природе власти). Истовремено, у овом албуму, Пахек контекстуализује и (могуће будуће питање) конфронтације света интелигентних машина са светом човечанства. У таквом окружењу, машина је осуђена на примање неких основних људских духовних, карактерних обележја. Било да је хладна, безосећајна и математички прорачуната, било да стреми ка хуманизовању властите самосвести (ови СФ роботи, попут Терминатора, поседују свест о себи, својој егзистенцији и особености), мислења машина дело је свога створитеља и, као таква, пресликава његово морално обличје.

Упутно је замислити се пред чињеницом да скоро свака стриповна СФ сторија, код већине аутора, будућност човечанства — као и будућност свих друштвених односа — смешта у кафкијанско-орвеловско окружење које битно спутава стваралачке моћи појединца (како у царству човека, тако и у царству машина). Од свих стрип-аутора које сам читао до данас, Па-

хек ми се доима као један од најдоследнији у свом истраживању људске природе (и природе власти), као и феномена зла испољеног у њима. У том смислу, сам стрип, као медиј, простор је формалних и идејних искорачења, истраживања, како на пољу ликовности, тако и на пољу нарације, рађених зарад сто ширег и што разноврснијег покушаја захватања у феноменологију зла инхерентној природи човека (као и природи друштвених поредака — но, сад се већ понављам).

Код Пахека, све је предмет естетизације: од каишева и филактера, преко одлично изведене електронске подлоге цртежа (изузме ли се скенирање, које није изводио сам аутор), електронског дизајна и особеног, реалистичког комбиновање боја, све, у овом албуму, указује на то да је аутор медијем стрипа овладао до у најмањих танчина, у њему се испољио као истински виртуоз, тако да данас Жељко Пахек уистину представља једног од најостваренијих и најеминентнијих стваралаца савремене стриповне сцене у Србији. Код њега се научна фантастика, у најбољем духу неких од СФ серијала из шездесетих, од пуког забавног штива и стриповног *fun-a*, неприметно и сигурно преобразила у прворазредни есејистички жанр. У том смислу, Пахек јесте наследник велике мотивске и формалне стрип-револуције из седамдесетих година; с тим што је временом прерастао у једног од наших најрефлексивнијих аутора чија је свака сторија уједно и параболо.

Свакако, лако је уочљива мотивска сродност са радовима раног Боснића, рецимо, из доба када су оба стваралаца сарађивала са *YU стипријом*; будућа периодизација српског стрипа ће сигурно утврдити да је *YU стиприј*, уз неосетно закашњење, са читаоцима делио сродне формалне и мотивске преокупације које су се, нешто раније, испољавале у Француској у часописима *Мжшлал хурлант* или *Флуиде глациал*. Ратна несрећа и црна рупа деведесетих (као сулуди, мрачни ехои стварности на догађања у имагинарним световима девете уметности), учинили су да се данас доима како, читајући ауторе те генерације ми, заправо, читамо и њихове ране радове. То, наравно, неће бити сасвим тачно, нити је све, у данас штампаним радовима, тако анахроно. Ако ништа друго, ваља подвући да је, у случају Пахека, јасно уочљива развојна нит и усложњавање једног сада већ завидног и богатог цртачког опуса.

Драж Пахекове ликовне обраде садржана је у томе што аутор беспрестано, из сторије у сторију, комбинује средњовековне, сецесионистичке и футуристичке одевне и архитектонске елементе који, тако постављени, чине да визуелни оквири прича непрестано маме читаоца на ретроспективни поглед, час у славну прошлост Великог рата, час у — екоовско — средњовековље, истовремено ширећи поље епског садржаја на целокупну повест, времена, и само биће човечанства, да би потврдило кирбијевску ставку по којој се живот своди на голу борбу за опстанак, а да је јунаштво тек храброст да се има срца и истраје до краја.

Поред опште анти-утопијског СФ оквира прича, њихова футуристичка атмосфера одаје бијаловско-мебијусовску ауру опште пакости и цинизма развратних, декадентних средина и друштава: истинска морална обележја тих будућих времена су; равнодушност, свирепост, лакомост и духовна беда и осредњост. Супротстављање људи и машина само је ново рухо за стару причу о нетрпељивости међу различитим људским скупинама. Маневарска поља ограничена су, махом, на танко индивидуално прегалаштво, на осамљени, јуначки напор својствен класичној епизи.

Барокна *time-space* опера *the time-zuck company* представља, засигурно, највиши симболички домет овог албума и оваквог читања стварности. Поред најпривлачнијег сценарија, аутор овде нуди и најзанимљивије, најоствареније ликовне изведбе у збирци; преломи табле, уједначен ритам приповедања (остварен сасвим аритмијским компоновањем каишева), боје, и њихово вешто контрастирање из табле у таблу, уједно прати беспрекорна читљивост и поред мотивски изразито разрађених квадрата.

Након ове густе, парадигматичне сторије, прича „Бити човек” делује као минијатурна, *light* варијација на исту тему. Реч је о малој, стишаној лирској завршници. Прича говори о дехуманизованом свету (и човеку), враћа нас на предмете првих сторија албума и представља један од могућих (додуше иронијских), погледа на хуманизовање машина у свету тоталног рата између људи и компјутера.

Уколико сваки од понуђених сценарија не наилази на одушевљени пријем читаоца, то свакако није случај са цртежима свих прича, на простору целокупног албума. То би, уједно, била и једина стилска неуједначеност у последњем Пахиковом раду. У свему осталом, од концептуалне изградње албума, преко његове композиције (пет сторија ритмички, сценаријски и стилски-ликовно уједначених — златна мера за успешан албум), све до „финалног производа”, *Бади кукавица и друге њриче*, срећни знамен за будуће Пахикове радове — досадашње најјаче, најубедљивије издање младе, динамичне издавачке куће *System comics*-а — могао би да означава тако прижељкивану, неопходну ренесансу у српском стрипу на почетку новог столећа.